

NORGES HØYESTERETT

Den 13. november 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-02399-A, (sak nr. 2013/1208), straffesak, anke over dom,

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Lars Fause)

S T E M M E G I V N I N G :

(1) Dommer **Bull**: Saken gjelder anke over rettsanvendelsen og saksbehandlingen i straffesak om overtredelse av fiskerilovgivningens bestemmelser om ilandføringsplikt og føring av fangstdagbok.

(2) Midtre Hålogaland politidistrikt utferdiget 31. januar 2012 forelegg mot A for overtredelse av havressurslova § 61 og § 15 om plikt til å føre i land all fangst av fisk. Det faktiske grunnlaget er beskrevet slik i forelegget:

"I perioden 29. mai 2010 til 18. juni 2010 som kaptein på 'B', under fiske på X med bunntål, førte han ikke all fangst i land, idet deler av fangsten ble kvernet opp og pumpet over bord i forbindelse med bløgging eller sløyning av den fangede fisken."

(3) Forelegget gjaldt videre overtredelse av havressurslova § 62 jf. § 68 jf. § 36 jf. forskrift om oppgaveplikt for fiske- og fangstfartøy 26. juli 1993 nr. 772 § 2 jf. § 3 bokstav f. Det faktiske grunnlaget lyder slik:

"I perioden 29. mai til 18. juni 2010 på X som kaptein på 'B', under fiske med bunntål, førte han bare fisk som ble innfrosset i fangstdagboken. Ved at deler av fangsten ble kvernet opp og pumpet over bord før den ble veid og fryst, oppstod det dermed underrapportering av faktisk fanget fisk."

- (4) Den 14. juni 2012 ble det videre utferdiget forelegg mot C AS, eieren av "B", for de samme forholdene samt et annet forhold. Saken mot C AS går jeg ikke nærmere inn på.
- (5) A vedtok ikke forelegget. Lofoten tingrett frifant ham i dom 1. november 2012, under dissens fra fagdommeren.
- (6) Påtalemyndigheten anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Hålogaland lagmannsrett avsa 24. april 2013 dom der A ble funnet skyldig. Domsslutningen lyder slik for hans del:
- "1. A, født 00.00. 1950, dømmes for overtredelse av havressursloven § 61, jf. § 15, og havressursloven § 62, jf. § 68, jf. § 36, jf. forskrift om oppgaveplikt for fiske- og fangstfartøy av 26. juli 1993 § 2, jf. § 3 bokstav f, til en bot på 15 000 – femtentusen – kroner, subsidiært fengsel i 30 – tretti – dager."**
- (7) Dommen ble avsagt under dissens. To av meddommerne stemte for frifinnelse.
- (8) A har anket til Høyesterett over lagmannsrettens rettsanvendelse, subsidiært over saksbehandlingen – mangelfulle domsgrunner.
- (9) *Jeg er kommet til at anken fører frem.*
- (10) Havressurslova § 15 oppstiller et påbud om at "all fangst av fisk skal førast i land". Denne ilandføringsplikten innebærer et forbud mot å dumpe fisk som er tatt opp. Ifølge lovens § 61 er uaktsom eller forsettlig overtredelse av § 15 straffbar. Hovedspørsmålet i saken er om A uaktsomt har overtrådt § 15 ved at han som kaptein ikke hadde foretatt det nødvendige for å søke å hindre den dumping som lagmannsretten fant bevist. Post I i forelegget gjelder dette spørsmålet.
- (11) Foreleggets post II gjelder unnlatelse av å føre den dumpede fisken i fangstdagboken. Plikten til å føre fangstdagbok er nærmere regulert i forskrift om oppgaveplikt for fiske- og fangstfartøy 26. juli 1993 nr. 772 § 2 jf. § 3 bokstav f. Etter havressurslova § 62 er forsettlig eller uaktsom overtredelse av forskriften straffbar.
- (12) I gjerningsbeskrivelsen i forelegget var det lagt til grunn at bruddet på ilandføringsplikten og plikten til å føre fangstdagbok gjaldt hele perioden 29. mai til 18. juni 2010. Bakgrunnen for dette var en forklaring fra D, som på dette tidspunktet var vikarierende fabrikk sjef om bord, om at det eksisterte en ukultur på "B" for utsortering av småfisk. Denne ukulturen hadde han søkt å dokumentere ved videoopptak.
- (13) A, som var kaptein ombord på "B" på dette toktet, har benektet at det fantes noen instruks om å kaste ut småfisk. Han og de øvrige vitnene har forklart at rederiet hadde nulltoleranse mot dumping av fisk.
- (14) Lagmannsretten fant det ikke bevist at det hadde skjedd mer omfattende dumping av fisk enn det som går frem av et videoopptak av én episode på rundt to minutter 10. juni 2010.
- (15) Jeg skal først si noe om behandlingen av fisk om bord i "B" og om hendelsen som ble filmet.

- (16) Etter hvert trålhal tømmes fangsten ut av trålen og ned i mottaksbinger. Fisken føres etter dette på et transportbånd inn i fabrikk. Det første leddet i prosessen er bløgging. Fisken ledes deretter til vannkar for utblødning, før videre transport til maskinell sløyving og innfrysing.
- (17) De som står langs bløggebåndet, slipper den bløggede fisken fortløpende ned på et nytt transportbånd. Ved enden av bløggebåndet er det plassert et brett i form av en "vender". Når det er fisk som håndteres på båndet, skal brettet stå slik at fisk som ikke blir tatt hånd om av bløggerne, blir fanget opp når den faller av båndet. Ved rekefiske skal brettet vende en annen vei for å lede fangsten videre mot et eget anlegg for bearbeiding av reker. Dette anlegget var tidligere blitt fjernet på "B", som i 2010 ikke lenger drev med rekefiske.
- (18) Venderen hadde en luke til bruk under rekefiske. Lokket over luken er nå sveiset fast, men sommeren 2010 kunne luken fortsatt åpnes. Fisk som falt over enden av bløggebåndet, kunne dermed falle gjennom luken og ned på dørken gjennom en renne under venderen. Over dørken strømmet det hele tiden vann. Fisk som havnet der, ville bli ført med vannet til en pumpebrønn og derfra videre ut av skipet etter å ha gått gjennom en kvern i pumpebrønnen.
- (19) Utslippet av fisk 10. juni 2010 fant sted i forbindelse med bløggingen. Om dette står det følgende i lagmannsrettens dom:
- "På ett av opptakene, av politiet tidfestet til 10. juni 2010, kan man se fire menn som står og arbeider med bløgging av fisk langs bløggebåndet. Det fremgår tydelig av videoen at en del fisk passerer disse uten å bli bløgget, og at sistemann sorterer ut fisk som bare skyves videre og så kommer ut gjennom den omtalte renna som stikker ut ved enden av bløggebåndet, og deretter faller ned i vannet på dekket. På opptaket blir denne fisken liggende på dekket og følger etter hvert vannstrømmen mot pumpebrønnen. Det kan også ses at fisk faller ned i brønnen og forsvinner i vannmassene. D sto som femtemann helt ved enden av båndet på dette skiftet, før han forlot plassen sin for å filme det som foregikk."**
- (20) Lagmannsrettens flertall uttaler også følgende om episoden:
- "Det er et ikke ubetydelig antall fisk som faller ned på dekket gjennom renna og føres med vannet mot pumpebrønnen. Venderen ved enden av bløggebåndet må være satt i en stilling som gjør dette mulig. Flertallet finner det helt usannsynlig at ingen av de andre som sto ved bløggebåndet var oppmerksom på det som skjedde. Hvorvidt noe av denne fisken også kunne være god produksjonsfisk, og at dumping dermed var lite tjenlig, endrer ikke flertallets vurdering av det som faktisk foregår.**
- Av de som sto ved bløggebåndet var det bare vitnet E som møtte og avga forklaring i lagmannsretten. ... Han forklarte ... at han ikke la merke til fisken som falt på dørken, men registrerte etter hvert at D hadde forlatt sin plass og sto og filmet, uten at han skjønte hvorfor."**
- (21) Lagmannsretten la til grunn at A ikke var klar over det som skjedde. Skal han domfelles, må det følgelig være for uaktsom overtredelse av § 15, ved at han kan bebreides for ikke å ha iverksatt tiltak som kunne ha forhindre hendelsen. Lagmannsrettens flertall uttaler om dette:
- "Flertallet finner ... at tiltalte i det minste har handlet uaktsomt ved ikke å ha forsøkt å hindre at utkast av fisk kunne skje, f.eks. ved å sørge for rist over pumpebrønnen og**

fjerning av innretningen ved enden av bløggebåndet. Det var påregnelig at utslipp kunne skje som følge av disse forholdene. Manglene ble først utbedret etter at saken kom opp, og ikke etter initiativ fra kapteinen. Videre var det heller ikke for øvrig etablert noen kontrollrutiner for å hindre utkast, utover de etiske retningslinjene som uansett ikke sier mer enn det som følger av loven."

- (22) Kapteiner på fiskefartøyer må ha plikt til å sørge for at forholdene om bord er lagt til rette for overholdelse av fiskerilovgivningen. Dette gjelder både utstyr og arbeidsrutiner. Den rettspraksis vi har om kapteiners overtredelse av fiskerilovgivningen, gir etter mitt skjønn uttrykk for en streng plikt i så måte. Jeg viser her til Rt. 1983 side 41 på side 44, Rt. 1987 side 1118 på side 1119 og Rt. 1994 side 1607 på side 1609.
- (23) En kaptein må likevel i alminnelighet kunne basere seg på at mannskapet har evne og vilje til å overholde de regler som det vet er grunnleggende for virksomheten.
- (24) Som nevnt fant lagmannsretten det ikke bevist at det fantes noen ukultur for dumping om bord i "B". Vitnene for lagmannsretten har forklart at de var klar over at rederiet hadde nulltoleranse mot dumping av fisk. Denne nulltoleransen fremgikk tydelig av rederiets etiske retningslinjer, som var kjent for mannskapet gjennom ansettelseskontrakten. Selv om retningslinjene i og for seg ikke sier mer enn loven, er påbudet – som fremhevet i Ot.prp. nr. 20 (2007–2008) side 189 – "ein regel det er enkelt å halde seg til". Jeg kan ikke se at kapteinen har utvist straffbar uaktsomhet ved ikke å innskjerpe overfor mannskapet det selvsagte at dette medførte at fisk som falt på dørken, måtte plukkes opp før den gikk i pumpebrønnen.
- (25) Med dette utgangspunktet kan jeg heller ikke se at kapteinen i dette tilfellet kan klandres for ikke å ha gjort noe med venderen, eller ikke å ha montert et gitter ved pumpebrønnen for å hindre at fisk på dørken falt ned i den.
- (26) Det var en forutsetning for den dumpingen av fisk som ble filmet, at luken i venderen ved enden av bløggebåndet var åpen, noe som må ha vært enkelt å se for den som stod ved venderen. I dette tilfellet var det til alt overmål fungerende fabrikk sjef som stod der, og som utløste fiskedumpingen ved å forlate sin post for å filme det som da skjedde.
- (27) Jeg nevner også at dette båndet var utstyrt med hendler for å regulere farten eller stanse det helt. Mannskapet kunne altså selv gripe inn dersom de ikke klarte å ta unna fisken som kom inn på båndet, og jeg legger til grunn at mannskapet var vel kjent med dette.
- (28) Jeg er etter dette kommet til at A må frifinnes for foreleggets post I.
- (29) Han må da også frifinnes for å ha unnlatt å føre den dumpede fisken i fangst dagboken. A kjente som nevnt ikke til dumpingen. En domfellelse på dette punkt måtte dermed ha som forutsetning at uaktsomhet med hensyn til å ha forhindre selve dumpingen, også innebar uaktsom overtredelse av reglene om føring av fangst dagbok. Om en domfellelse for post I nødvendigvis ville ha hatt en slik konsekvens, er det dermed ikke nødvendig for meg å gå nærmere inn på.
- (30) Jeg stemmer for denne

D O M:

A frifinnes.

- (31) Dommer **Bårdsen**: Jeg har et annet syn på saken enn førstvoterende.
- (32) Det fremgår av lagmannsrettens dom at de fem som arbeidet ved bløggebåndet – inkludert vikarierende fabrikk sjef D – dumpet fisken med vilje og på eget initiativ. Utslipet skjedde i følge lagmannsretten "av effektivitetshensyn og dermed også av økonomiske årsaker".
- (33) Dumpingen var ikke initiert av kaptein A. Den skjedde heller ikke i forståelse med ham. Spørsmålet er om han likevel kan holdes strafferettslig ansvarlig for at fisken ikke ble ilandført slik havressursloven § 15 første ledd krever. Paragraf 61 i loven rammer uaktsom overtredelse av ilandføringsplikten. På samme måte som førstvoterende, bygger jeg på at det for kapteinen her gjelder en streng aktsomhetsnorm. Jeg fremhever betydningen av å legge til rette for drifts- og produksjonsrutiner som sikrer ilandføring av all fangst, og til effektiv oppfølging og kontroll med at disse blir fulgt.
- (34) For mitt syn på saken er det avgjørende at dumpingen ble gjennomført ved at de fem som arbeidet ved bløggebåndet benyttet seg av de klare svakhetene ved selve produksjonssystemet som lå i muligheten for å la fisk falle gjennom luken i venderen for deretter å bli ført med produksjonsvannet ned i den åpne pumpebrønnen. Arrangementet med venderen i enden av bløggebåndet hadde ingen regulær funksjon i forbindelse med produksjon av fisk.
- (35) Risikoen for at noen ved bløggebåndet – uaktsomt eller med vilje – kunne la fisk falle ned gjennom venderen, burde være åpenbar for kaptein A. Han kjente skipet og produksjonssystemet godt. Jeg forstår lagmannsrettens dom slik at A ikke hadde tatt opp problemstillingen med styrmannen, med D eller med det øvrige mannskapet som arbeidet ved bløggebåndet.
- (36) Risikoen for utslipp av fangst kunne med enkle midler ha vært markert redusert, for eksempel ved å stenge luken i venderen permanent eller fjerne selve venderen. Montering av en rist før pumpebrønnen ville dessuten effektivt ha stanset fisk på vei ned i brønnen, dersom fisk først havnet på dørken og ble ført videre med produksjonsvannet. Tiltakene kunne ikke ha hindret mannskapet i å dumpe fangst på *andre* måter enn ved å slippe fisk gjennom luken ned på dørken og la produksjonsvannet føre den ned i pumpebrønnen. Men jeg har vanskelig for å forstå hvordan muligheten for at dumping også kunne skjedd på andre måter, kan fritta kapteinen for ansvar knyttet til det hendelsesforløpet som faktisk fant sted, og som var mulig fordi enkle og nærliggende sikringstiltak ikke var iverksatt.
- (37) Lagmannsrettens lovanvendelse er etter mitt syn da riktig på dette punktet. Anken over domfellelsen etter foreleggets post I bør forkastes.
- (38) A er av lagmannsretten også dømt for mangelfull føring av fangstdagbok, jf. foreleggets post II. Lagmannsrettens begrunnelse er kort og godt at det ulovlige utslippet av fangst "ikke er ført inn i fangstdagboka". Domsgrunnene er her mangelfulle både med hensyn til de objektive og de subjektive vilkår for straff, så mangelfulle at det ikke er mulig å se om lagmannsretten har forstått og anvendt havressursloven § 62 riktig. Dommen bør etter mitt syn derfor oppheves for så vidt gjelder denne posten, jf. straffeprosessloven § 347.

- (39) For domfellelsen etter post I alene bør boten settes til 12 000 kroner, med en subsidiær fengselsstraff på 24 dager, jf. straffeprosessloven § 348 andre ledd.
- (40) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Bårdsen.
- (41) Dommer **Matheson:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Bull.
- (42) Dommar **Utgård:** Det same.
- (43) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

A frifinnes.

Riktig utskrift bekrefte: